

GAZDAG, SOKSZÍNŰ ÉLMÉNYANYAG

BURKUS VALÉRIA: *Irány a tenger.*

Forum, Újvidék, 1973.

Az *Irány a tenger* című ifjúsági regényében Burkus Valéria lélektani síkon indítja útjára az események folyamát és 12–16 éves olvasói — mert a regény számukra készült — intellektuális képességeinek latbavetését sugallja. Sőt nemcsak ösztönzi őket, hogy gondolkozzanak és mérlegeljék a tények erkölcsi súlyát, hanem egyenesen megköveteli tőlük, hogy szellemileg is készüljenek fel a bonyodalmak okzerű boncolgatására, például a felnőttek olykor »érthetetlen cselekedeteinek« megértésére. Mert a hetedik oldalon Dinan, aki egyes szám első személyben szerepel a regényben, így morfondírozik: »Különös emberek a felnőttek... Mindent meg akarnak magyarázni, mindent meg akarnak érteni, még olyasmit is, amit egyáltalán nem lehet megérteni.«

Igaz, az idézett mondat lényegében nem a serdülőnek a felnőttek »bogarairól« alkotott véleményét, hanem a felnőtteknek a felnőttek kissé furcsa gondolatmenetéről formált, a gyerekek számára mintegy kölcsönadott, s az adott helyzetre vonatkoztatott értékelését tartalmazza. Még ha kissé leegyszerűsített formában is, azzal a jó szándékkal, hogy a »felnőttértékelést« a gyereklogikához idomítsa, de mégsem olyan zökkenőmentesen, hogy az élet realitásait megismerni vágyó bontakozó értelem idegenkedés nélkül egyszerűen befogadná azt.

Valószínű, hogy az író az említett jellemzéssel csupán a felnőttek ellenszenves cselekedeteinek következményeire szeretné felhívni a gyerekek figyelmét. Tehát bonyolódna az események, gyorsan váltakozik a kis hősök kedélyállapota, s a nyolcadik oldalon Dinan már így elmélkedik: »Egyre az járt a fejemben, hogy Imi mindig jó tanuló volt, és éppen azért neki kellett volna tovább tanulnia.«

A fenti idézetből csak egy »is« hiányzik, s ez a tény talán újabb szorongásra készíti az ifjú olvasót.

Hiszen magyarázatot szeretne kapni arra vonatkozóan — különösen ha jó tanuló és számára a jövőt a tudás gyarapítása jelenti —, hogy mire jó az önzetlenségnek ez a szinte eszményi példája. Ugyanis a lemondás, hogy: Iminek kellett volna tovább tanulnia, még a jópajtási szolidaritás szellemében összetartó három jóbarát: Dinan, Oké és Imi egymás iránti viszonyából adódó természetes önzőséget is kizárja, ami már egyenlő az értelmetlen áldozatvállalással... Ezért az olvasó, hogy igazságot tegyen, megoldja az »erkölcsi rejtvényt« és így módosítja a nyugtalanságot okozó mondatot: Iminek is tovább kellett volna tanulnia.

Amde a három jóbarát nyaralásra készül, s hamarjában megfelelkezik a szociális különbségről és egyéb, anyagi jellegű gondokról. Ugyanis Oké és Imi már dolgozik, s most csak azt a problémát szeretnék megoldani, amely gátolja őket abban, hogy hárman együtt nyaraljanak.

A körülmények úgy alakulnak, hogy a szülőket sem avatják be tervükbe, de Jasi, a katonaviselt cimbor, hármuk berzenkedése ellenére is csatlakozik hozzájuk, s látszólag cinkostársi szövetséget köt velük. Egy »kölcsönvett« kombival útnak is indulnak: Jasi, aki átvette a vezetőserepet, továbbá a mindig érzékeny Imi, az élet realitásaihoz leginkább alkalmazkodó Oké, Dinan, aki úgy véli, hogy mindenben melléfog. Velük tart Rita, Dinan gyakorlatias érzékű húga, és Teri, Oké ikernővere.

Útközben és a tengerparton sok minden történik velük. Kalandokban bőven van részük. Összevesznek, kibékülnek, majd ismét civakodásra, nézeteltérésekre kerül sor. Az író nő úgyszólván a céltudatosan szigorú anya pedáns mértéktartásával irányítja a rakoncátlan csemeték tetteit, nehogy olyan cselekedetekre kapassák magukat, amelyeknek igazolásához már egy más-

fajta irányzatú, nem pedig elsősorban szórakoztató jellegű regényre lenne szükség. Tehát szem előtt tartva ezt a követelményt, nem enged meg, hogy védenői felesleges bonyodalmakba keveredjenek, hiszen mindannyian — kivéve Jasi — tizenhat éven aluliak. Am ha mégis így alakul a helyzet: »Rita Okéval a bokrok mögött!«... — akkor feltétlenül le kell csillapítani a kedélyeket, s Dinant meg kell szabadítani a húga miatti aggodalmából fakadó felesleges kételyektől, amire tulajdonképpen nincs is oka, mert Rita és Oké csak azért tűntek el a bokrok mögötti erdei tisztáson, hogy ott táncoljanak.

A három fiú és a két lány gyakran úgy véli, hogy Jasinak nincs joga arra, hogy korlátozza őket. De a lázongás hiábavaló, mert Jasi feladata az, hogy titkos megbízatású pedagógusként gyámkodjon a társaság felett. Természetesen mindent kellő tapintattal teszi, nehogy csorbítsa pajtásai tekintélyét, s hogy ne sértse önérzetüket azzal, hogy úgy viszonyul hozzájuk, mint a gyerekekhez szokás.

Az írónő miközben szórakoztatja ifjú olvasóit, imitt-amott erkölcsi »rejtvényt« ad fel leckeként. Számolva azonban azzal, hogy a megoldás nem is olyan egyszerű, néhány mondat erejéig tartó feszültség után elárulja a megoldás leg egyszerűbb módját, illetve Jasira bízza, hogy indokolja meg, miért oktat, miért irányít, miért játsza a nevelő szerepét. Habár a regény vezérfonala a serdülők életszemléletének szintjével párhuzamosan fut, olykor még Jasi, a felnőtt sem tudja meggyőzni kiskorú pajtásait a

felől, hogy tulajdonképpen jót akar nekik, és hogy az adott helyzetben miért éppen a legcélszerűbben intézkedik.

Olykor a változatosság pszichikai szükségszerűségének pusztá tényéből adódóan még Jasinak is kegyvesztettnek kell lennie. Legalábbis a még tisztázatlan helyzetképekből vonható le ilyen következtetés. A zajló események azonban mégiscsak az általa képviselt erkölcsi állásfoglalást igazolják. A legmegfelelőbb időpontban világosítja fel kis barátait afelől, hogy a »kölcsonvett« kombi a saját tulajdona, s ily módon feloldja a feszültséget és mentesíti őket a büntudat terhe alól. Ezzel azonban még nem sikerült megszüntetnie a kételyeket, hogy mégiscsak »forral« ellenük valamit. Időközben váratlanul megjelenik Imi apja, aki már öt éve elhagyta a családját. Hosszas magyarázkodás és eszmecsere után sikerül meggyőznie fiát, hogy anyja is felelős a családi közönség felbomlásáért. Így kezdődik Imi lelki válsága és anyja iránti rajongásának halványulása. Egyébként ez a jelenet a regény legdrámaibb mozzanata, amely arra döbent rá az ifjú olvasót, hogy Imi túl korán találkozott a férfivá érés könyörtelen hírnökével.

Burkus Valéria igényt keltő szándékkal, a regényírás klasszikus elemeinek alkalmazásával, türelmes pedagógusként, helyenként csaknem a mesemondás örök érvényű törvényszerűségének megfelelően szövegeti a gazdag, sokszínű élményanyagot, hogy szórakoztatva oktasson és előkészítse ifjú olvasóit az élet számtalan nehéz feladatának megoldására.

ALMÁSI TIBOR

AZ ELIDEGENEDÉS TRAGÉDIÁJA

MIRNICS ZSUZSA: *Ellopott csillagok*.
Forum, Újvidék, 1973.

Mirnics Zsuzsa *Ellopott csillagok* című ifjúsági regénye a gyermek és szülő egymástól való elidegenedé-

sének tragédiájára utal, s annak erkölcsi, pedagógiai, szociális és egyéb vonatkozásai tényezőit tartalmazza,